

table, dokler ga ni znal napisati na pamet. Mati je gledala na papir, Ive je napisal:

»Io sono un italiano.«

Ive — ubožček je gledal mater s čudnim ganotjem, nato je zajokal. Mati mu je vzela pero iz roke, ga pritisnila k sebi in jokala še ona. Pisma z Ivovim sporočilom pa ni odposlala ateku. Napisala je drugo pismo, ki ga je sestavljala čudo dolgo in je neprestano jokala nad njim.

Od tistega večera je začel Ive hoditi v novo šolo. Po večerji je sedel vsak večer z mamo k mizi; čitala sta. Poleg tuje v šoli se je Ive učil tudi materine abecede. Čudo hitro mu je šla v glavo. V vrsticah je iskal prijazne črke in jih pozdravljajl kakor stare znance. Sestavljajl jih je in pisal: »ate, mama, ive.«

Ive se je oprijel učenja z mamo z veliko gorečnostjo in z veseljem, kakršnega v šoli ni poznal. Učil se je, da bi napisal ateku prvo pismo . .

STANKO TRČEK:

Zrakoplavnice.

Znameniti poleti »Grofa Zeppelina« in »R 100« v poslednjem času so vzbudili v nas živo radovednost in željo zvedeti, kakšen je prav za prav tak zračni orjak, ki ga v resnici najbrže še nikoli nismo videli, pač pa ga vsaj po obliki že poznamo z raznih slik.

Zrakoplavnica ne potrebuje kril kakor letalo ali ptič, ker ne leti ampak plava v zraku, prav kakor plava ladja na vodi. Razlika je le v tem, da je voda mnogo gostejša od zraka; zato je ladja lahko težja in mnogo bolj naložena kakor zrakoplavnica, ki mora biti vkljub svoji velikosti lahka in zato tudi manj nosi.

Najočitnejše pri zrakoplavnici je njen trup, ki je po obrisu čisto podoben ribi: sprednji konec je zaokrožen in debelejši od priostrene krme. Taka oblika najgladkejše reže zrak. Trup je prevlečen s trdnim, gostim platnom, ki varuje notranjost pred vremenom. Platno je poličeno s posebnim ličilom, sicer bi ga dež in solnce kmalu uničila. Če platneno lupino odstranimo, odkrijemo pod njo zamotano sestavljeno, košu podobno ogrodje, zgrajeno iz znane lahke kovine, »aluminija«, ki mu je zaradi večje trdnosti primešanega nekaj jekla. Koš je razdeljen v kakih petnajst predelov. V vsakem je »balonet«, napolnjen s prav lahkim plinom, ki zrakoplavnico drži v zraku. Porazdelitev plina v več balonotov je potrebna radi večje varnosti. Zrakoplavnica je zelo velika in če bi ji vdeli en sam velik balon, bi se ta gotovo ponekod drgnil, naredile bi se luknjice ali kar luknje, skozi katere bi uhajal plin. Zrakoplavnica pa se ne more držati v zraku brez plina. Čisto drugače je, če vdelamo namesto enega velikega več malih balonov. Tudi če iz enega ali dveh uide ves plin, ga je v ostalih še vedno toliko, da zrakoplavnico drži v višini. Primer, da bi začeli puščati vsi baloneti hkratu, pa je docela neverjeten.

Zadaj na trupu ali, kakor pravimo, na krmi, so krmila, ki z njimi plovilo vodimo v vse poljubne smeri. Zrakoplavnica ne vozi le v desno ali levo, ampak tudi navzgor in navzdol. Zato ima dvoje kril: eno stoji navpično,

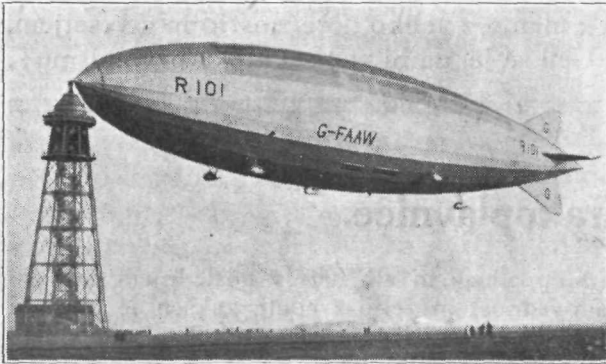
z njim dajemo vožnji smer, drugo leži vodoravno, z njim menjamo višino vožnje.

Pod trupom vise strojne hišice, ki jih je navadno troje ali petero. V vsaki sta po eden ali dva stroja, ki ženeta velik vijak, kakršnega imajo tudi letala, vsi vijaki skupaj pa ženo zrakoplavnico. Če strojev ne bi bilo, plovilo ne bi moglo voziti v poljubne smeri, marveč bi se moralo kar prepustiti vetrom. Stroji pa zrakoplavnice ne drže v zraku, to dela plin. Zato zrakoplavnica tudi ne pade na tla, čeprav se ustavijo vsi stroji. Poleg strojnic je pod trupom še hišica za poveljstvo in krmarje z neštevilnimi pripravami in napravami za plovbo. Oblika hišic je slična obliki trupa: podolgasta in lepo zaokrožena, da zrak gladko odteka.

V notranjosti trupa, pod baloneti, vodi od nosa do krme ozek hodnik, iz katerega prideš med balonete in ogrodje, v strojnico ter k poveljstvu, v spalnice posadke, h krmilom in celo ven na hrbet plovila. Ob hodniku so

pritrjene velike posode za strojno gorivo, mazilno olje in vodo. Gorivo in mazilo dotekata odtod po ceveh k strojem.

Največje zrakoplavnice po velikosti prekašajo ladje. Dolge so do 260 m, debele do 40 m. Med seboj jih primerjamo po »prostornini«, to je po količini plina, ki ga vsebujejo. Če rečemo n. pr., da ima »R 101« 142.000 m³, mislimo s tem, da je v njenih balonetih za 142.000 kubičnih metrov plina. Čim več plina

Zračni orjak R 101, ki je v noči med 4. in 5. oktobrom minulega leta tresčil na tla in pokopal pod seboj 48 moč posadke, med njimi angleškega letalskega ministra.

je v zrakoplavnici, tem več tovora lahko vzdvigne. Največjim ga moremo naložiti za 5 do 8 železniških voz ali 50.000 do 80.000 kil. Ako bi namesto tovora v isti teži naložili ljudi, bi jih bilo kakih 900.

Tako velika reč kakor je zrakoplavnica potrebuje seveda precejšnjo posadko. Gospodar čez vse je kapetan. Poseben častnik neprenehoma nadzoruje in odreja pravo smer in višino vožnje. Njegova sobica je polna zemljevidov in raznih priprav, najvažnejši sta kompas in višinometer, ki mu omogočata delo. Podrejena sta mu dva krmarja. Eden ravna smerno, drugi višinsko krmilo. V dobro zaprti sobici z napravami za brezžično občevanje dela brzovavec. Pri vsakem stroju čuva strojnik. Posebno za to izučeni možje pazijo na balonete, na ogrodje, na posode z gorivom in z mazivom ter na cevovode. Vsako poškodbo sproti popravijo.

Ravnanje z zrakoplavnico je težavno ter zahteva mnogo znanja, izkušnje in preudarnosti. Plovilo je navadno spravljeno v velikanski lopi, ki je le malo nižja od ljubljanskega gradu. Za vzlet ga je treba izvleči na plan. Za to potrebujemo nekaj sto ljudi ali pa posebne električne vlačilne naprave, tako zvane »mačke«. V mirnem vremenu gre to precej naglo izpod rok, če pa piha le malo močnejši veter, moramo biti zelo previdni. Pri močni sapi zrakoplavnice vobče ni mogoče spraviti iz lope, ker bi jo veter moštvu iztrgal iz rok.

Prej smo rekli, da vozi zrakoplavnica tudi precej vode s seboj, pozabili pa smo povedati, zakaj. Čujmo! Zrakoplavnica v zraku plava. Iz tega

spoznamo, da mora biti v vsaki višini, v kateri jo hočemo obdržati dalje časa, natančno uravnovežena; ne sme torej siliti ne kvišku ne k tlom. Ako jo hočemo spraviti više, jo moramo olajšati za primerno težo. To storimo, ako izpustimo nekaj vode. Olajšano plovilo se seveda takoj dvigne, in sicer tem hitreje, čim več vode smo izpustili. Ako pa hočemo k tlom, moramo zmanjšati nosilno silo zrakoplavnice. To se zgodi, če zmanjšamo množino nosilnega plina na ta način, da ga izpustimo. Plin se izpušča skozi posebne odprtine v balonetih, tako zване zaklopke, ki so sicer pokrite.

V lopi in pri vzletu je plovilo tako uravnoveženo, da plava le nekaj metrov nad tlemi. Ko se izvrše poslednje priprave, odvežejo vrvi in oproščeni orjak se začne dvigati. V višini, v kateri se ni bati, da bi se kaj pripetilo, začno delati stroji in tedaj šele se začne prava vožnja.

Zrakoplavnica more voziti navzgor in navzdol tudi s samimi krmili, ne da bi bilo treba izpustiti vodo ali plin, toda le v omejenih plasteh nekaj sto metrov; te meje so zavisne od vremena.

Za krajše postanke zrakoplavnice ne spravljajo v lopo, ampak jo rajši privežejo k visokemu železnemu stolpu, kar je lažje in varneje.

Tako! Sedaj vemo o zrakoplavnici toliko, da smo si potolažili najhujšo radovednost.

Čarobne gosli.

(Sicilijanska pripovedka.)

Na otoku Siciliji je živel siromašen deček, po imenu Peter. Bil je vesel, skromen in dobrega srca. Starši so mu bili umrli, ko je bil še majhen, poslej je živel pri stari teti. Ko je dosegel štiriinajsto leto, je odšel v svet, da si zasluži vsakdanji kruh. Dolgo je hodil okoli, dokler ni prišel do starega, skopega kmeta, ki ga je vzel za pastirja, da mu čuva koze. Na žalost pa je neizkušeni Peter pozabil, da se pogodi z njim za plačo, in ko je po treh letih zveste službe hotel oditi drugam in je zahteval svoje plačilo, mu je stari skopuh dal samo tri groše. Ali veseli dečko radi tega ni bil nič manj zadovoljen. Žvižgaje je odšel po veliki cesti. Tu je srečal berača, ki mu je dejal:

— Sinko moj, umiram od gladu. Daj mi denarja, da si kupim kruha.

— Tu vzemi mojo plačo, jaz pa se vrnem, saj lahko služim še tri leta.

— Ti si priden in pošten dečko, mu odvrne berač in se v tem trenutku spremeni v prekrasnega duha. Izreci tri želje, izpolnim ti jih.

— Dobro, lepi duh. Prav ponižno te prosim, daj mi čarobne gosli, take, da ob njih zvokih morajo vsi plesati, puško, ki nikoli ne zgreši svojega cilja, in lastnost, da moje besede vsakega prepričajo in da mi nihče ne more ničesar odreči.

Duh je pristal na to in Peter se je s temi tremi izpolnjenimi željami vrnil na pristavo. V rokah je imel gosli, čez ramo pa čudežno puško. Ko je šel preko polja, je ugledal nad seboj velikega fazana.